

ผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยในกรณีเข้าเป็นภาคี
สมาชิกความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์
อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

Impacts on the Thai Design Patent Act in The Accession to The Hague
Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs

วี วงษ์เทียนกุล^{1*}, สุมาลี วงษ์วิจิตร² และ ธนพจน์ เอกโยคยะ³

^{1, 2}คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

³กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Wee Wongtiankul^{1*}, Sumalee Wongwittit², and Tanapote Ekkayokkaya³

E-mail: veepayupong.w@gmail.com¹, wo_sumalee@ru.ac.th²,

tanapote@hotmail.com³

^{1, 2}Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Thailand

³Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce, Thailand

*Corresponding author

Received: April 4, 2019 / Revised: April 24, 2019 / Accepted: April 24, 2019

บทคัดย่อ

ผู้ประกอบการไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ส่งออกมีความต้องการที่จะไปจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในต่างประเทศมากขึ้น แต่เนื่องจากการจดทะเบียนมีความยุ่งยาก ลำบาก อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนสูง ทำให้เกิดการละเลยไม่ไปจดทะเบียน จึงเป็นช่องทางให้คู่แข่งทางการค้าหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าในต่างประเทศฉวยโอกาสแอบเอาแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นไปจดทะเบียนเป็นของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาคือ เจ้าของแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่แท้จริงไม่สามารถส่งสินค้าภายใต้แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่สุจริตเข้าไปจำหน่ายยังประเทศนั้น หรือหากส่งเข้าไปจำหน่ายก็อาจถูกจับกุมดำเนินคดีฐานละเมิดแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือถูกข่มขู่เรียกร้องค่าตอบแทน ทั้งที่แท้จริงแล้ว

คำสำคัญ: ความตกลงกรุงเฮก; สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์; การจดทะเบียนระหว่างประเทศ

แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นเป็นของตนเอง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ประกอบการธุรกิจไทยเป็นอย่างมาก วิธีการแก้ไขปัญหาวีธีหนึ่งที่สามารถทำได้ก็โดยการเข้าเป็นภาคีสมาชิกการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศตามความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้การจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาความยุ่งยากในการจดทะเบียนของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าได้ ซึ่งการจะเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกดังกล่าว ประเทศไทยจะต้องอนุวัติการกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทย อันได้แก่ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ กล่าวคือ จะต้องแก้ไขปรับปรุงข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียน นอกจากนี้ยังต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสมาชิกดังกล่าว เช่น การปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงาน การปรับปรุงระบบงาน การพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ การฝึกอบรมบุคลากร การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ประกอบการค้าและประชาชนทั่วไป

Abstract

Thai entrepreneurs, especially the exporters, are showing more interest of registering their Industrial Designs overseas, However, after being dealt with the complicated and costly registration process, many of them finally ignore it. Ignorance then open channels for their competitors or foreign agent to illegally register such Industrial Designs. So the bona fide Industrial Designs goods cannot enter into foreign markets. Moreover, many Industrial Designs owners may be charged by offenders. Even the compensation cannot be claimed. This situation causes severe damages to Industrial Designs owners. The solution to the mentioned problem may be accomplished by becoming a party to the Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs, that could make Industrial Designs registration abroad easier, faster and more economical. Joining the Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs will benefit Thai entrepreneurs by facilitating the Industrial Designs registration to Thai SMEs and to all member states. The convenience of being member of the Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs will stimulate an atmosphere of opening new markets as well as built up an incentive for foreign investors to put capital into Thailand.

Prior to becoming a party to the Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs, however, for being inline with the Agreement, Thailand must make amendments to the Thai Design Patent Act B.E.2522. Such amendments are the revision of concerned rules and regulations. The readiness of other department, such as the improvement of organization structure, computer system, staff and public awareness, is also equally important.

Keywords: Hague Agreement; Design Patent; International Registration

บทนำ

ในปัจจุบันระบบการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศโดยส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยได้กำหนดให้ผู้ที่จะประสงค์จะขอขึ้นจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนจะต้องนำแบบผลิตภัณฑ์ของตนไปยื่นขอจดทะเบียนและทำการตรวจสอบตามเงื่อนไขของแต่ละประเทศเสียก่อน จึงจะได้รับความคุ้มครองสมบูรณ์ตามกฎหมายและขอบเขตของความคุ้มครองจำกัดเฉพาะในประเทศที่ขอจดทะเบียนไว้เท่านั้นไม่ครอบคลุมไปยังประเทศอื่น ๆ ด้วย จึงก่อให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากต่อผู้ประกอบการ หรือนักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะต้องไปขอขึ้นจดทะเบียนในประเทศต่าง ๆ ซึ่งแต่ละประเทศจะมีกฎระเบียบ ในการรับจดทะเบียนที่ไม่เหมือนกัน ใช้ภาษาแตกต่างกัน อีกทั้งจะต้องดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายของแต่ละประเทศอีกด้วย และประการสำคัญ การจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายสูงและระบบขั้นตอนต่าง ๆ มีความยุ่งยาก จึงเป็นอุปสรรคให้ผู้ประกอบการไทยไม่ได้ดำเนินการขึ้นจดทะเบียนเพื่อรับความคุ้มครองในประเทศที่ส่งสินค้าเข้าไปจำหน่าย ส่งผลให้ต้องสูญเสียรายได้และสูญเสียตลาดในต่างประเทศก่อให้เกิดความเสียหายและเกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น

การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ (Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Design) (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ความตกลงกรุงเฮก”) เป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยจะทำให้การจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในประเทศภาคีสมาชิกซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 70 ประเทศ (นับถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562) สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัดทั้งกำลังงาน เวลา ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียน อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ต่อผู้ประกอบการหรือนักออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทย อีกทั้งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ นักออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ส่งออกไทยซึ่งกำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันได้ ซึ่งการจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ แม้จะมีประโยชน์ในการช่วยแก้ไขปัญหาค่าความยุ่งยากในการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่ก็อาจจะทำให้ผู้ประกอบการหรือนักออกแบบไทย

เสียเปรียบผู้ประกอบการต่างประเทศได้ รวมทั้งจะมีผลกระทบให้ต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยหลายประการ เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ จึงมีความจำเป็น ที่ต้องศึกษาผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยในกรณีเข้าร่วมเป็นภาคี สมาชิกความตกลงกรุงเฮกฯ โดยมีรายละเอียดของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยในกรณีเข้าร่วมเป็นภาคี สมาชิกความตกลงกรุงเฮกฯ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ

สมมติฐานของการศึกษา

การไปจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของไทยในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศ ภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงเฮกฯ ด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ อาจจะทำให้มีกระบวนการ ขั้นตอน และระบบการรับจดทะเบียนที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียน ถ้าหากมีการแก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ เพื่อรองรับการเข้าเป็นประเทศภาคี สมาชิกของความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษา คำนวณ และวิเคราะห์ดังนี้

1. หลักการ เหตุผล และวิวัฒนาการของระบบการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ระหว่างประเทศตามระบบเฮก รวมทั้งวิธีการในการดำเนินการตามระบบเฮกในรายละเอียดทุกขั้นตอน ทั้งนี้ ในข้อกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติในการดำเนินการตั้งแต่นำคำขอจดทะเบียนจนถึงขั้นรับจดทะเบียนตลอดจนการประสานงานแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับระบบการจดทะเบียนการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
2. เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และความตกลงกรุงเฮกฯ และผลกระทบต่อพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ในกรณีเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮก
3. เสนอแนะแนวทางการเตรียมการแก้ไขพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่เหมาะสมเพื่อรองรับ ในการเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยในกรณีเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกความตกลงกรุงเฮกฯ
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ

การทบทวนวรรณกรรม

ความตกลงกรุงเฮกฯ ด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ค.ศ. 1925 เป็นระบบการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ซึ่งจัดทำขึ้นโดย องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization--WIPO) เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่ภาคีสมาชิกได้ทำความตกลงเข้าร่วมกันยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขภายใต้ความตกลงดังกล่าว ซึ่งความตกลงกรุงเฮกฯ เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1925 (พ.ศ. 2468) ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1928 (พ.ศ. 2471) (บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด, 2558, หน้า 5) ซึ่งแนวความคิดเกิดความตกลงกรุงเฮกฯ กล่าวคือ แม้จะมีการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศอนุสัญญากรุงปารีสฯ และอนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ. 1886 (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) ขึ้นแล้วก็ตาม แต่อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการให้ความคุ้มครองสิทธิ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในระหว่างประเทศเท่านั้น โดยบทบัญญัติในอนุสัญญาเป็นการวางหลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อให้ประเทศภาคีทั้งหลายสร้างมาตรฐานการให้ความคุ้มครองที่เท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้เป็นการจัดตั้งระบบการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศขึ้นโดยตรง ซึ่งหากนักออกแบบหรือผู้ประกอบการต้องการจะให้แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของตนได้รับการจดทะเบียนในประเทศอื่นด้วย จะต้องนำแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมดังกล่าวไปขอจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในประเทศนั้น ซึ่งการขอจดทะเบียนในแต่ละประเทศอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคแก่นักออกแบบหรือผู้ประกอบการในการนำแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของตนไปแสวงหาประโยชน์ (สุนิษา บรรเทา, 2551, หน้า 44) กล่าวคือ

1. เรื่องความแตกต่างของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากหลักเกณฑ์หรือวิธีการขอจดทะเบียนและรูปแบบกฎหมายในการจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในแต่ละประเทศแตกต่างกันออกไป บางประเทศการขอจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอยู่ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร บางประเทศมีกฎหมายเฉพาะแยกเป็นเอกเทศภายใต้กฎหมายว่าด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางประเทศ ให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ความแตกต่างในเรื่องบทบัญญัติแห่งกฎหมายสร้างภาระแก่นักออกแบบ

หรือผู้ประกอบการจะนำแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไปขอจดทะเบียนจะต้องศึกษาขั้นตอน วิธีการเพื่อขอจดทะเบียนตามกฎหมายของแต่ละประเทศกำหนดไว้ ก่อนที่จะดำเนินการ หรืออาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างที่ปรึกษาซึ่งมีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะให้เข้าไปดำเนินการแทนในแต่ละประเทศที่ต้องการจะขอจดทะเบียนก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย (สุนิษา บรรเทา, 2551, หน้า 45)

2. การจัดเตรียมเอกสารและค่าธรรมเนียมเพื่อยื่นขอจดทะเบียนในแต่ละประเทศที่ต้องการ จะได้รับการจดทะเบียน ซึ่งเอกสารที่ยื่นประกอบคำขอรับสิทธิบัตรเพื่อจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะต้องเป็นไปตามที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างภาระและความยุ่งยากแก่นักออกแบบหรือผู้ประกอบการที่ต้องจัดเตรียมให้ครบ นอกจากนี้ ค่าธรรมเนียมที่กำหนดในแต่ละประเทศก็มีสกุลเงินที่แตกต่างกันไป จึงทำให้เจ้าของแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ต้องการจะขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์ในหลายประเทศต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการขอจดทะเบียนในแต่ละประเทศ (สุนิษา บรรเทา, 2551, หน้า 46)

3. การสืบค้นข้อมูลสำหรับบางประเทศก่อนจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต้องผ่านการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมดังกล่าว เพื่อตรวจสอบว่า เคยมีผู้ยื่นขอจดทะเบียนหรือได้รับการจดทะเบียนในแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเดียวกันทั้งในประเทศและนอกประเทศไว้ก่อนแล้วหรือไม่ ดังนั้น การขาดระบบศูนย์กลางการจัดการข้อมูล อาจทำให้การสืบค้นในแต่ละประเทศเป็นอุปสรรคก่อให้เกิดความล่าช้าในการจดทะเบียนแก่แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สุนิษา บรรเทา, 2551, หน้า 46)

จากปัญหาและอุปสรรคในการขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในแต่ละประเทศตามระบบเดิม องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกจึงได้พยายามผลักดันแนวความคิดที่จะสร้างระบบศูนย์กลาง (centralized system) การจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นจริงด้วยวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศเพียงฉบับเดียวผ่านสำนักงานกลาง แต่ให้ผลได้รับการจดทะเบียนในหลาย ๆ ประเทศ เช่นเดียวกับการจดทะเบียนแก่เครื่องหมายการค้าตามระบบมาดริด ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1911 (Llardi & Blankeney, 2004, p. 54) ที่ประชุมสหภาพกรุงปารีส (Paris Union) ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศภาคีสัญญากรุงปารีส ได้จัดทำการประชุมขึ้นเป็นครั้งแรก ณ กรุงวอชิงตัน เพื่อเสนอให้จัดทำระบบการจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ แต่ในการประชุมครั้งนั้นไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1925 ได้มีการจัดประชุมอีกครั้ง ในที่สุดจึงมีการลงนามรับรองความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ค.ศ. 1925 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1928 ความตกลงกรุงเฮกฯ เป็นสนธิสัญญาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 19 ของอนุสัญญากรุงปารีสฯ ที่มีขึ้นเพื่อจัดตั้งระบบการจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ โดยในระยะแรก ลักษณะการขอจดทะเบียนตามสนธิสัญญาเป็นไปโดยวิธีการยื่นฝากแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่อองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นการจดทะเบียนระหว่างประเทศ

ความตกลงกรุงเฮกฯ เป็นสนธิสัญญาพหุภาคีที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวก สร้างความเรียบง่ายและประหยัดค่าใช้จ่ายของนักออกแบบหรือผู้ประกอบการในการขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในหลาย ๆ ประเทศ

ด้วยวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพียงครั้งเดียวในสกุลเงินเดียวกันต่อสำนักงานระหว่างประเทศ (International Bureau--IB) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก แต่ให้ผลเป็นการได้รับจดทะเบียนในประเทศภาคีทั้งหลายที่ต้องการจะจดทะเบียนเสมือนว่านกออกแบบหรือผู้ประกอบการได้ยื่นคำขอจดทะเบียนในประเทศดังกล่าวโดยตรง ในระยะแรก ความตกลงกรุงเฮกด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ค.ศ. 1925 มีประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิกเพียง 4 ประเทศเท่านั้น คือ ประเทศเยอรมัน สเปน ฝรั่งเศส และสวิตเซอร์แลนด์ จึงทำให้วัตถุประสงค์ในการสร้างระบบศูนย์กลางในการให้ความคุ้มครองไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในความตกลงกรุงเฮกฯ อีกหลายครั้ง ดังนี้ การแก้ไขครั้งแรก ณ กรุงลอนดอนในปี ค.ศ. 1934 โดยเรียกบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ว่า กรรมสารกรุงลอนดอน ค.ศ. 1934 (London Act 1934) ต่อมามีการแก้ไขอีกครั้ง ณ กรุงเฮกในปี ค.ศ. 1960 เรียกบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ว่า กรรมสารกรุงเฮก ค.ศ. 1960 (Hague Act, 1960) และได้มีการจัดทำกรรมสารเพิ่มเติมอีก 2 ฉบับ ณ กรุงโมนาโค ในวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1961 และที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 ต่อมา มีการลงนามรับรองพิธีสารเมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 1975 และ ในปี ค.ศ. 1979 (WIPO, 1992, p. 162) ได้แก้ไขเพิ่มเติมความตกลงกรุงเฮกฯ อีกครั้ง ณ กรุงเจนีวา วันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1999 โดยเรียกบทบัญญัติที่มีการแก้ไขในครั้งนี้ว่า กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 (Geneva Act, 1999) ในการแก้ไขครั้งล่าสุดนี้ ได้จัดทำกฎระเบียบข้อบังคับร่วม (Common Regulation Under the 1999 Act, the 1960 Act and the 1934 Act of the Hague Agreement) และบทบัญญัติอันเกี่ยวกับโครงสร้างและรูปแบบคำขอจดทะเบียนตามที่กำหนด (Administrative Instructions for the Application of the Hague Agreement) เพื่อนำมาใช้ในการจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมภายใต้กรรมสารกรุงลอนดอน ค.ศ. 1934 กรรมสารกรุงเฮก ค.ศ. 1960 และกรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ด้วย ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 เมษายน ค.ศ. 2004 ดังนั้นคำขอจดทะเบียน ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้กรรมสารฉบับใด หากยื่นภายหลังวันดังกล่าว จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับร่วมและบทบัญญัติอันเกี่ยวกับโครงสร้างและรูปแบบคำขอจดทะเบียนตามที่กำหนดด้วย (WIPO, 2015, p. 1) ในการแก้ไขครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 1999 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขข้อขัดข้องหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เช่นเดิม ตามกรรมสารกรุงลอนดอน ค.ศ. 1934 และกรรมสารกรุงเฮก ค.ศ. 1960 ใช้ชื่อว่า “ความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการยื่นแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ” (The Hague Agreement Concerning the International Deposit of Industrial designs) เมื่อมีการแก้ไขตามกรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ได้เปลี่ยนชื่อความตกลงใหม่เป็น “ความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ” (The Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs) (สุนิชา บรรเทา, 2551, หน้า 48) เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อของกฎหมายภายในหลาย ๆ ประเทศ และยังสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงกระบวนการที่นำไปสู่การจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศภายใต้ความตกลงกรุงเฮกฯ มากกว่าชื่อเดิม ปัจจุบันสหภาพเฮก (Hague Union) มีประเทศที่เข้าเป็นภาคีทั้งหมด 70 ประเทศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาเป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งได้จากการรวบรวมจากเอกสารวิชาการประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

1. การเป็นภาคีสมาชิกความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้ธรรมนูญกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 จะทำให้เกิดผลกระทบที่ว่า ประเทศไทยจะต้องมีพันธกรณีแก้ไขกฎหมายภายในของไทย ให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้ธรรมนูญกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ทั้งนี้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา จะทำให้รัฐมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาอันเป็นไปตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา นั้นหมายความว่า กฎหมายภายในของรัฐจะต้องสอดคล้องกับสนธิสัญญาด้วย หากยังมีความแตกต่างจะทำให้รัฐไม่สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้ทุกข้อ เท่ากับรัฐละเมิดพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ จะทำให้เกิดความผิดได้ เพราะฉะนั้นการเกิดผลกระทบเช่นว่า ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายภายใน ซึ่งมีประเด็นแตกต่างกันดังนี้

1.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ

1.1.1 ผู้มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียน

ความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้ธรรมนูญกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 กำหนดให้ ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ซึ่งมีถิ่นที่อยู่อาศัย (habitual residence) ในดินแดนของประเทศภาคีสัญญาหรือในดินแดนของประเทศสมาชิกองค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นภาคีสัญญาตามธรรมนูญนี้ แต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ของไทยกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนแต่เพียงกรณีการมีสัญชาติ มีภูมิลำเนา และการมีสถานประกอบการอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมอย่างแท้จริงและจริงจังในประเทศไทยหรือประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกความตกลง ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย แต่ไม่ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับ “การมีถิ่นที่อยู่” ในประเทศไทย เอาไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร

1.1.2 จำนวนแบบผลิตภัณฑ์

ความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้ธรรมนูญกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 และกฎระเบียบข้อบังคับร่วม กำหนดให้จำกัดจำนวนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่เกิน 100 แบบต่อคำขอจดทะเบียนหนึ่งคำขอ โดยแต่ละแบบต้องเป็นการออกแบบประเภทเดียวกันตามการจำแนกประเภทแบบ Locarno Classification ซึ่งแตกต่างกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของที่กำหนดให้คำขอรับสิทธิบัตรแต่ละฉบับให้ขอได้เฉพาะแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์อย่างเดียวกัน

1.1.3 ภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์

ความตกลงกรุงเทพฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 และคำสั่งทางบริหารกำหนดให้เป็นภาพถ่ายหรืองานแสดงกราฟิกอื่น ๆ ที่จะใช้เพื่อเป็นการจัดทำภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะต้องจัดวางลงในกระดาษ A4 โดยจะมีจำนวนภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์ไม่เกิน 25 แบบต่อกระดาษหนึ่งแผ่น โดยมีลักษณะเป็นสีหรือขาวดำก็ได้ แต่ตามกฎหมายไทยกำหนดเพียงให้รูปเขียนมีลักษณะเป็นขาวดำ ภาพถ่ายมีลักษณะเป็นสีได้ ในกรณีที่จะขอความคุ้มครองในองค์ประกอบของสีจะเขียนหรือพิมพ์ด้วยหมึกที่สามารถอยู่ได้ทนทาน ในกรณีที่เป็นภาพถ่ายต้องมีขนาดเท่ากระดาษ A4 หรือถ้าเป็นภาพขนาดเล็กให้นำติดลงบนกระดาษ A4 และเคลือบด้วยแผ่นใส

1.1.4 การขอถือสิทธิในคำขอจดทะเบียนที่ได้ยื่นครั้งแรก

พระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทย กำหนดว่า ให้บุคคลตามมาตรา 14 ที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ในนอกราชอาณาจักร ถ้ายื่นขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นในประเทศไทยภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรก บุคคลนั้นจะขอให้ระบุว่า วันที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรกเป็นวันที่ได้ยื่น คำขอในราชอาณาจักรก็ได้ และต้องยื่นสำเนาคำขอรับสิทธิบัตรที่ยื่นในนอกราชอาณาจักรนั้น ซึ่งแสดงวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรรวมถึงรายละเอียดตามคำขอรับสิทธิบัตรดังกล่าวและมีการรับรองความถูกต้องโดยสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศที่ได้ยื่นไว้ครั้งแรกดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 60 ทวิ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ประกอบด้วย ข้อ 22 กฎกระทรวง ฉบับที่ 21 ซึ่งผู้ศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายสิทธิบัตรของไทยไม่มีบทบัญญัติรองรับคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศเสมือนเป็นคำขอจดทะเบียนทั่วไปในราชอาณาจักร

1.1.5 ค่าธรรมเนียม

ความตกลงกรุงเทพฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 กำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมส่วนเดียว ณ ตอนยื่นคำขอจดทะเบียน ตามข้อ 12(2) กฎระเบียบข้อบังคับร่วม ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรของไทย กำหนดค่าธรรมเนียมแบ่งออกเป็นหลายส่วนโดยกำหนดให้มีการชำระแยกกันในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ ค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ค่าธรรมเนียมในการประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตร ค่าธรรมเนียมเพื่อออกสิทธิบัตร และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ซึ่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทยไม่สอดคล้องกับความตกลงกรุงเทพฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

ในกรณีการชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุความตกลงกรุงเทพฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 กำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุเพียงครั้งเดียว ณ การยื่นคำขอต่ออายุ และมีค่าปรับในการชำระค่าธรรมเนียมช้ากว่ากำหนด แต่กฎหมายสิทธิบัตรของไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการต่ออายุ แต่กำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยผู้ทรงสิทธิบัตรต้องเริ่มชำระตั้งแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร โดยอาจชำระครั้งเดียวหรือรายปีก็ได้ ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทยไม่สอดคล้องกับความตกลงกรุงเทพฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

1.2 ขั้นตอนการจดทะเบียนระหว่างประเทศ

1.2.1 การตรวจสอบเบื้องต้น

กรณีการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศผ่านระบบเอก โดยมีประเทศไทยเป็นสำนักงานภายในของประเทศภาคีสมาชิกที่รับคำขอ (receiving office) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติในส่วนการตรวจสอบเบื้องต้นและการแก้ไขข้อบกพร่องของคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ เพื่อรองรับการเข้าเป็นประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

1.2.2 การรับจดทะเบียน

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติรองรับเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนระหว่างประเทศเป็นคำขอจดทะเบียนภายในประเทศ

1.2.3 การประกาศโฆษณาและการเลื่อนประกาศโฆษณา

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย ยังไม่มีบทบัญญัติรองรับเกี่ยวกับการประกาศโฆษณาคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ในมาตรา 10(3) ซึ่งกำหนดให้การประกาศโฆษณาการจดทะเบียนระหว่างประเทศโดยสำนักงานระหว่างประเทศ ถือว่าเป็นการประกาศโฆษณาที่เพียงพอแล้วในประเทศภาคีสมาชิก และประเทศไทยก็ยังไม่มียกเว้นการรองรับเกี่ยวกับการเลื่อนประกาศโฆษณา ซึ่งแตกต่างกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ตามมาตรา 10(5)(a) และ 10(5)(b) และ ข้อ 901 คำสั่งทางบริหาร

1.2.4 การตรวจสอบสาระสำคัญ

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย ยังไม่มีบทบัญญัติรองรับเกี่ยวกับการตรวจสอบสาระสำคัญในคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ ส่วนการปฏิเสธการรับจดทะเบียนพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยก็ยังไม่มียกเว้นการรองรับในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิเสธผลการรับจดทะเบียนระหว่างประเทศผ่านระบบเอก

1.3 ผลของการจดทะเบียนระหว่างประเทศ

1.3.1 ผลแห่งการจดทะเบียน

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติรองรับเกี่ยวกับผลแห่งการจดทะเบียนระหว่างประเทศ กรณีที่ไม่แจ้งปฏิเสธผลการจดทะเบียนระหว่างประเทศภายในระยะเวลาที่กำหนด และกรณีที่มีหนังสือปฏิเสธผลการจดทะเบียนและขอถอนคำปฏิเสธในภายหลัง ซึ่งแตกต่างกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 มาตรา 14 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ประเทศภาคีสมาชิกไม่แจ้งปฏิเสธผลการจดทะเบียนตามมาตรา 12 การจดทะเบียนระหว่างประเทศจะมีผลเสมือนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายใน

1.3.2 อายุทะเบียน

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยมาตรา 62 ได้กำหนดอายุการคุ้มครอง 10 ปี ซึ่งแตกต่างกับที่กำหนดไว้ในความตกลงกรุงเฮก มาตรา 17 ที่กำหนดให้ระยะเวลาคุ้มครองเริ่มแรก 5 ปี นับตั้งแต่วันที่จดทะเบียนระหว่างประเทศ และอาจกำหนดให้ต่ออายุความคุ้มครองได้อีกคราวละ 5 ปี โดยประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองรวมแล้วอย่างน้อย 15 ปี นับตั้งแต่วันที่จดทะเบียนระหว่างประเทศ

2. จากการศึกษาผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยในกรณีเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อรองรับต่อการเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ ดังต่อไปนี้

2.1 ควรแก้ไขปรับปรุง มาตรา 65 ประกอบมาตรา 14 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยการเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “หลักการมีถิ่นที่อยู่” เพื่อขยายขอบเขตผู้ที่มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนเพิ่มเติมจากเดิมโดยอาศัย “หลักภูมิลำเนา” โดยการกำหนดผู้มีสิทธิในการยื่นคำขอจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศในประเทศไทยโดยผ่านกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 3 ความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ซึ่งควรกำหนดบทบัญญัติดังกล่าวแยกต่างหากจากการยื่นคำขอในประเทศในแนวทางเดียวกันกับพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับการรองรับพิธีสารมาดริด

2.2 ทำคำแถลงว่าด้วยความเป็นเอกภาพทางการออกแบบได้ ตามมาตรา 13(1) ของความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ซึ่งเมื่อประเทศไทยทำคำแถลงนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะมีสิทธิที่จะปฏิเสธรับจดทะเบียนระหว่างประเทศที่มีแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมากกว่าหนึ่งแบบและยังสามารถแบ่งคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ

2.3 เพิ่มเติมนบทบัญญัติซึ่งกำหนดให้เป็นภาพถ่ายหรืองานแสดงกราฟิกอื่น ๆ ที่จะใช้เพื่อเป็นการจัดทำภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะต้องจัดวางลงในกระดาษ A4 โดยจะมีจำนวนภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์ไม่เกิน 25 แบบต่อกระดาษหนึ่งแผ่น โดยมีลักษณะเป็นสีหรือขาวดำก็ได้ โดยอาจแก้ไขเพิ่มเติมในกฎกระทรวง

2.4 ควรแก้ไขปรับปรุง มาตรา 60 ทวิ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ประกอบด้วย ข้อ 22 กฎกระทรวง ฉบับที่ 21 ในส่วนที่เกี่ยวกับการขอถือสิทธิในคำขอจดทะเบียนที่ได้ยื่นครั้งแรก โดยกำหนดให้รับรองการขอถือสิทธิที่มีอยู่ก่อนตามคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ เสมือนเป็นคำขอจดทะเบียนทั่วไปในราชอาณาจักรตามปกติที่สามารถขอถือสิทธิที่มีอยู่ก่อนได้ และกำหนดระยะเวลาการยื่นเอกสารประกอบการขอถือสิทธิ กล่าวคือ ในกรณีของการจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ผู้ถือสิทธิทะเบียนระหว่างประเทศที่ต้องการจะใช้สิทธิในคำขอจดทะเบียนที่ได้ยื่นครั้งแรก จะต้องส่งหนังสือรับรองวันที่ยื่นคำขอครั้งแรก และสำเนาภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบการจดทะเบียนให้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรงภายในสามเดือนนับจากวันที่แบบผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอจดทะเบียนได้รับการประกาศโฆษณาใน International Design

Bulletin โดยผู้ถือสิทธิทะเบียนระหว่างประเทศจะต้องส่งสำเนาหลักฐานดังกล่าวให้กับ กรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

2.5 ควรแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้มีการชำระค่าธรรมเนียมเพียงครั้งเดียวเมื่อยื่นคำขอจดทะเบียน เพิ่มเติมค่าธรรมเนียมการระบุในระดับ 3 เพิ่มเติมค่าธรรมเนียมในการส่งผ่านสำหรับคำขอจดทะเบียนที่ยื่นผ่านกรมทรัพย์สินทางปัญญา (transmittal fee)

ในกรณีการต่ออายุ ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการต่ออายุ โดยกำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุทุก 5 ปี โดยต่ออายุได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละ 5 ปี รวมเป็น 15 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 และเพื่อความสะดวกให้กับผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนในการติดตามคำขอจดทะเบียน ถึงแม้จะมีภาระในการต้องแบกรับการชำระค่าธรรมเนียมในคราวเดียว และลดกระบวนการดำเนินการและภาระงานในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในแต่ละขั้นตอนและอาจทำให้ระยะเวลาในการรับจดทะเบียนรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.6 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ในส่วนการตรวจสอบเบื้องต้นและการแก้ไขข้อบกพร่องกรณีการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศผ่านระบบเฮก โดยมีประเทศไทยเป็นสำนักงานภายในของประเทศภาคีสมาชิกที่รับคำขอ (receiving office) เพื่อรองรับการเข้าเป็นประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

2.7 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับการรับจดทะเบียนระหว่างประเทศเป็นคำขอจดทะเบียนภายในประเทศ และเพิ่มบทบัญญัติเพื่อกำหนดวันที่จะถือว่าเป็นวันยื่นคำขอในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 14 แห่งความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ซึ่งกำหนดให้ การจดทะเบียนระหว่างประเทศนั้น จะมีผลอย่างน้อยที่สุดเสมือนเป็นคำขอจดทะเบียนซึ่งได้ยื่นเพื่อขอรับความคุ้มครองตามปกติในประเทศภาคีสมาชิกที่ถูกระบุ นับตั้งแต่วันจดทะเบียนระหว่างประเทศ

2.8 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับขั้นตอนการประกาศโฆษณาการจดทะเบียนระหว่างประเทศในประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ในมาตรา 10(3) ซึ่งกำหนดให้ การประกาศการจดทะเบียนระหว่างประเทศโดยสำนักงานระหว่างประเทศ ถือว่าเป็นการประกาศโฆษณาที่เพียงพอแล้วในประเทศภาคีสมาชิก

2.9 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับขั้นตอนการเลื่อนประกาศโฆษณาการจดทะเบียนระหว่างประเทศในประเทศไทย โดยกำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถเลื่อนการประกาศโฆษณาได้ออกไปอีกไม่เกิน 30 เดือน นับจากวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนหรือนับจากวันที่อ้างสิทธิในการยื่นคำขอจดทะเบียนครั้งแรก เพื่อให้สอดคล้องกับกรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 มาตรา 11 ประกอบกับข้อ 16 กฎระเบียบข้อบังคับร่วม และเพิ่มบทบัญญัติรองรับเกี่ยวกับการขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีการเลื่อนประกาศโฆษณาในเรื่องการขอให้สำนักงานระหว่างประเทศนำส่งสำเนาฉบับกลับให้สำนักงานภายในด้วย

2.10 แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับการตรวจสอบสาระสำคัญในคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ และเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดให้ตรวจสอบสาระสำคัญของคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศที่ได้รับขอรับความคุ้มครองในประเทศไทย และเพิ่มบทบัญญัติซึ่งกำหนดให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในการตรวจสอบสาระสำคัญและกระบวนการอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างจากที่กำหนดไว้ในความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 นำมาบังคับใช้กับคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศที่ได้รับในประเทศไทยโดยอนุโลม

2.11 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิเสธผลการจดทะเบียนระหว่างประเทศทั้งหมดหรือบางส่วน ในกรณีที่คำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศประกอบด้วยหลายแบบผลิตภัณฑ์ไปยังสำนักงานระหว่างประเทศ การกำหนดระยะเวลาในการทำคำปฏิเสธ เหตุผลและรายละเอียดในการทำคำปฏิเสธ สิทธิในการโต้แย้งคำสั่งนายทะเบียน และการรับจดทะเบียนภายหลังการมีหนังสือปฏิเสธผลการจดทะเบียน เพื่อให้สอดคล้องกับตามมาตรา 12 แห่งความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

2.12 เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองการจดทะเบียนระหว่างประเทศ สำหรับกรณีดังนี้ กรณีที่ไม่แจ้งปฏิเสธผลการจดทะเบียนระหว่างประเทศภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งมีผลทำให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในของประเทศไทย และกรณีที่หนังสือปฏิเสธผลการจดทะเบียนและขอถอนคำปฏิเสธในภายหลัง มีผลทำให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในของประเทศไทย โดยอย่างช้าที่สุด นับตั้งแต่วันที่เพิกถอนการปฏิเสธ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 14 ความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999

2.13 แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 62 ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยขยายเวลาในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จาก 10 ปี เป็น 15 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 17 ความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ซึ่งกำหนดให้ระยะเวลาคุ้มครองเริ่มแรก 5 ปี นับตั้งแต่วันที่จดทะเบียนระหว่างประเทศ และอาจกำหนดให้ต่ออายุความคุ้มครองได้อีกคราวละ 5 ปี โดยประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองรวมแล้วอย่างน้อย 15 ปี นับตั้งแต่วันจดทะเบียนระหว่างประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยมีความแตกต่างกับความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ในหลายประเด็นและต้องแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทย ดังนี้

1. ขั้นตอนการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศ ได้แก่ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียน จำนวนแบบผลิตภัณฑ์ ภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์ การขอถือสิทธิในคำขอจดทะเบียนที่ยื่นครั้งแรก ค่าธรรมเนียม
2. ขั้นตอนการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ได้แก่ การตรวจสอบเบื้องต้น การรับจดทะเบียน การประกาศโฆษณาและการเลื่อนประกาศโฆษณา การตรวจสอบสาระสำคัญ

3. ผลของการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ได้แก่ ผลแห่งการจดทะเบียน อายุทะเบียน ดังนั้นหากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงเฮกฯ ดังกล่าว ก็จะต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนของไทยให้สอดคล้องกับความตกลงกรุงเฮกฯ เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลกระทบต่อกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยในกรณีเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ นอกจากประเด็นกฎหมายภายในที่ต้องแก้ไขแล้ว ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านองค์กร บุคลากร และงบประมาณ ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามความตกลงกรุงเฮกฯ ภายใต้กรรมสารกรุงเจนีวา ค.ศ. 1999 ดังนี้

1. การปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน

ปรับปรุงโครงสร้างของกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยจัดตั้งหน่วยงานระดับกองขึ้นใหม่เพื่อรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานภายใต้ความตกลงกรุงเฮกฯ ไว้โดยเฉพาะ รวมทั้งฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านภาษาและความรู้เกี่ยวกับวิธีการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศตามความตกลงกรุงเฮกฯ การจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศสมาช่วยในการปฏิบัติงานเพิ่มเติม การจัดส่งเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติตามความตกลงกรุงเฮกฯ ไปศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศตามความตกลงกรุงเฮกฯ ยังสำนักงานระหว่างประเทศ

2. การปรับปรุงระบบงาน

ปรับปรุงขั้นตอน และวิธีการจดทะเบียนภายในประเทศให้สอดคล้อง และสามารถรองรับการปฏิบัติงานกับระบบการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศตามความตกลงกรุงเฮกฯ เช่น วิธีการติดต่อประสานงาน วิธีการรับคำขอ การตรวจสอบเบื้องต้น การจัดส่งคำขอ และค่าธรรมเนียมไปยังสำนักงานระหว่างประเทศ การแจ้งผลการพิจารณาคำขอ การตรวจสอบสาระสำคัญตามกฎหมายภายในประเทศ การจัดทำประกาศโฆษณา เป็นต้น ทั้งนี้โดยจัดทำเป็นคู่มือเพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด. (2558). รายงานวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการ
ค่าขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมภายใต้ความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนแบบ
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สุนิษา บรรเทา. (2551). การคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก.
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Llardi, A., & Blankeney, M. (2004). *International encyclopedia of intellectual property treaties*.
Oxford: n.p.
- WIPO. (1992). *The first twenty five years of the world intellectual property organization from
1967-1992*. Geneva: Author.
- WIPO. (2015). *Guide to the international registration of designs*. Geneva: Author.

